

ТОВ „ТК „МЕГАНОМ”

Сучасна українська наукова думка

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6-10 червня 2005 року

ЧАСТИНА 3

КИЇВ 2005

учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності, бандитизму, розділів III (практично щодо всіх передбачених злочинів), VI, VII та XII.

Застосування пільгових норм відіграє істотну роль в ефективній боротьбі зі злочинністю. Воно робить можливим викриття злочинних мереж, зниження рівня латентної злочинності, більш системно запобігати загрозам зовнішній та внутрішній безпеці Української держави, позитивно відбивається на криміногенній обстановці та діяльності установ виконання покарань. Тому слід як можливо ширше вводити їх до кримінального закону та частіше використовувати на практиці (якщо існують відповідні підстави). Пріоритет у системі підстав звільнення від кримінальної відповідальності, видимо, потрібно віддати саме спеціальним, а не загальним; перші виявляються ефективнішими через ту причину, що, на відміну від, наприклад, амністії чи помилування, передачі на поруки, звичайно вимагають позитивної активності від винних осіб, їх дієвої співпраці з правоохоронними органами.

ПОЦЕЛУЙКО Л.В.

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Кримінальна ситуація в Україні залишається складною. Збільшується число тяжких злочинів. Багато сьогодні залежить від ефективності використання кримінально-правових засобів, в тому числі інституту необхідної оборони. Конституційне положення про те, що особистий захист допускається усіма способами, які не заборонені законом, що права і свободи людини і громадянина повинні визначати зміст і використання законів потребують адекватної конкретизації у Кримінальному кодексі.

Суб'єктивне право на спричинення шкоди у стані необхідної оборони реалізується у формі використання прав у межах позитивних кримінальних правовідносин. Основою реалізації права слугує юридичний факт – дія, подія, які утворюють небезпеку правам та інтересам громадян, суспільства, держави, які не можна подолати іншими засобами, без спричинення шкоди іншим правоохоронним інтересам. Джерелом небезпеки, яке утворює стан необхідної оборони, слугує суспільно небезпечне посягання.

Питання правомірності спричинення шкоди у стані необхідної оборони виникає тоді, коли необхідно дати кримінально-правову кваліфікацію факту спричинення шкоди правоохоронним інтересам, коли злочинне діяння виключається на основі ч.2 ст.11 ККУ [3] в силу малозначимості спричиненої шкоди чи на основі відсутності будь-якого елементу складу злочину. Спричинення шкоди у стані необхідної оборони тільки по зовнішніх ознаках підпадає під злочин, але в ньому відсутні ряд ознак, які характеризують діяння як злочинне, що робить ці дії незлочинними.

У теорії кримінального права існує думка про те, що в діях особи, яка спричиняє шкоду у стані необхідної оборони відсутні такі ознаки злочину як суспільна небезпечність і протиправність. Крім того, ці дії визнаються суспільно корисними і правомірними [6, С.462-463.].

На думку А.Н. Овезова: “Відривати протиправність від суспільної небезпечності не можна, як не можна відривати форму від змісту. Суспільна небезпечність діяння представляє собою матеріальний зміст протиправності. Протиправність ж являється лише юридичним вираженням суспільної небезпечності, її перетворенням у нормах радянського кримінального закону. Суспільна небезпечність і протиправність діяння як зміст і форма знаходяться у взаємозв’язку і єдності” [5, С.73.]. Разом з тим кримінальна протиправність не являється механізмом відображення суспільної небезпеки, існує багато прикладів суспільної небезпеки дій, які не являються злочинами.

Якщо виходити з розуміння суспільної небезпеки, однієї з основних ознак злочину, як спричинення шкоди, то за зовнішніми ознаками спричинення шкоди у стані необхідної оборони подібне до злочину. В теорії кримінального права були спроби виявити який з елементів діяння надає йому властивість суспільної небезпеки. По цьому питанні існує декілька точок зору. Ряд авторів вважає, що природоутворюючим фактором суспільної небезпеки виступає суб’єктивна сторона діяння [2, С. 63-67.].

Але, при вирішенні цього питання не слід впадати в крайнощі. Ми вважаємо, що “на суспільну небезпечність чинять вплив усі системоутворюючі її фактори в їх взаємозв’язку, в тому числі і суб’єктивні” [4, С.97].

Обставини, які виключають суспільну небезпечність діяння розглядаються у кримінальному праві як поняття, діаметрально протилежні поняттю злочинність. При визначенні цих обставин, зокрема необхідної оборони велике значення надається аналізу об’єктивних ознак – обставинці, розмірам спричиненої шкоди, з яким пов’язане поняття суспільної небезпеки. Проте, поняття обставин, що виключають злочинність діяння, тісним чином пов’язані і з суб’єктивною стороною – мотиви і цілі поведінки. [1, С.88-89].

Література:

1. Волков Б.С. Мотивы преступления. Казань, 1982, С.88-89.
2. Демидов Ю.А. Социальная ценность и оценка в уголовном праве. М., 1975. С.63-67.
3. Кримінальний кодекс України. – К., Істина. – 2001. – 416 с.
4. Ляпунов Ю.А. общественная опасность деяния как универсальная категория уголовного права. М., 1989. С.97.
5. Овезов А.Н. К вопросу об обстоятельствах, устраняющих общественную опасность и протиправность деяния в советском уголовном праве. Ашхабад, 1972. С.73.
6. Санталов А.И. Курс советского уголовного права. Общая. Т.1. ЛГУ, 1969, С.462-463.